

Як мудро з твого боку! (How clever of you!). Спілкуючись з Вами, я переконаюся у вашій професійності (Talking to you, I make sure, you are professional). Молодець! Ти таки переборолла свій страх і тепер тобі буде легше дивитися у своє майбутнє. (Good for you! You have managed to overcome all your fears and now you can freely look into your future).

Існує чимало інших різновидів та способів вираження похвали у процесі спілкування, основна роль яких полягає у наданні позитивної та ширшої оцінки особистим якостям та вчинкам людини і цим досягти успішної мети спілкування.

Варто також зазначити, що МА похвали, як правило, характеризуються прямою, експліцитною формою реалізації. Наприклад: Charles returned the Next serve straight to Valerie, who put it away with a delicious volley. «Good girl,» said Don. «Nice approach, that was, well away from the body» [9, с. 139]. У даному прикладі адресант цілком відкрито висловлює похвалу. Водночас він і хвалить свого співбесідника і показує своє захоплення діями адресата.

Щодо МА компліменту, то тут існує як пряма, так і непряма форма реалізації оцінки. Якщо комплімент виражається імпліцитно, тоді адресанту потрібно докласти деяких зусиль, добре обдумати та підібрати належні слова, щоби сконструювати своє повідомлення та успішно донести його до адресата. Наприклад: «Well, I hope she likes my work too.» Eddie grins. «Do I hear a note of self-doubt in your voice? Sadie, you are the first florist to dare to put a flower into a vase that is not one of Albert's damned black tulips in the last year. I told my mother. She was like, «I've got to meet this girl!» [10, с. 225].

Зазвичай, непряма форма компліменту є успішнішою і дієвішою, і, як правило, імпує адресату.

З наведеного вище, можна підсумувати, що на сучасному етапі розвитку комунікативно зорієнтованої лінгвістики проблема мовленнєвого спілкування посідає досить вагоме місце. Спілкування людей відбувається у межах комунікативного акту, що, у свою чергу, відіграє важливу соціальну роль. Нами було досліджено та на прикладах українською та англійською мовами показано, що як МА похвали, так і МА компліменту містять в собі компонент оцінки і спрямовані на те, щоби позитивно та об'єктивно оцінити особисті якості, поведінку та досягнення співбесідника. Різні види та форми реалізації даних МА дають змогу якомога ширше та об'єктивніше підкреслити ті чи інші якості та здобутки співбесідника, і цим самим здійснити успішний процес спілкування.

Література:

1. Апресян Ю. Д. Синтаксис и семантика в синтаксическом описании / Ю.Д. Апресян // Единицы разных уровней строя языка и их взаимодействие. Доклады симпозиума. – М.: Наука, 1969. – С. 302–306.
2. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н.Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1990. – С. 136–137.
3. Бацевич Ф.С. Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи : Монографія / Ф.С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2005. – 256 с.
4. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич // Підручник. – К. : Видавничий центр «Академія», 2009. – 344 с.
5. Серль Дж. Р. Классификация иллокутивных актов / Дж. Р. Серль // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 16: Теория речевых актов. – М. : Прогресс, 1986. – С. 170–195.
6. Формановская Н. И. Речевой этикет и культура общения / Н. И. Формановская. – М. : ИКАР, 1988. – 230 с.
7. Austin J. L. How to Do Things with Words / J.L. Austin. – Oxford: Oxford University Press, 1962, 1973. – 329 p.
8. Fraser B. Hedged Performatives / B. Fraser // Syntax and Semantics. – Vol. 3. Speech Acts. – New York etc. : Academic Press, 1975. – P. 187 – 210.
9. Wickham M. The tennis party / Madeleine Wickham. – London : Black Swan, 1996. – 336 p.
10. Williams P. How to be married / Polly Williams. – London : Headline Review, 2010. – 376 p.
11. Grice H. P. Logic and Conversation / H. P. Grice // Syntax and Semantics. – 1975. – Vol. 3. – P. 41–58.

УДК 811.111'37'42:32

Г. Д. Заньковська,

Чернівецький Національний Університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПРЕДМЕТНО-АКЦІОНАЛЬНИЙ ФРЕЙМ КОНЦЕПТУ КОНФЛІКТ

У нашому дослідженні структура концепту КОНФЛІКТ представлена через фреймову модель, в основі якої лежать предметний та акціональний базові фрейми, що демонструють найзагальніші принципи категоризації та організації вербалізованої інформації про конфлікт. Саме ця фреймова модель використана як універсальний інструментарій для структуризації інформації, що стоїть за кожною лексичною одиницею, яка номінує концепт КОНФЛІКТ у політичному дискурсі. Побудова фреймової моделі концепту КОНФЛІКТ сприяє уніфікованому впровадженню знання, схематизації досвіду, асоційованих з аналізованим концептом.

Ключові слова: фреймова модель, предметний, акціональний фрейм.

INTEGRATIVE OBJECTIVE-ACTIONAL FRAME OF THE CONCEPT CONFLICT

The article considers the concept CONFLICT through frame structuring, which is the means of organization of the knowledge about a conflict. Frame is a cognitive model of knowledge representation; it is the structured unit of knowledge that unites various knowledge, information, experience of a person and society on the whole, that are organized around the concept CONFLICT. Frame also contains language knowledge and extralinguistic knowledge about a notion or a stereotype situation.

The frame modeling of the concept is represented by the objective and by the actional frames, which serve as the means of revealing the internal organization of the concept and that demonstrate the most general principles of categorization and organization of the verbalized information about a conflict. This very frame model is used as an universal tool for structuring the information, that stands after every lexical unit that names the concept CONFLICT in political discourse. A frame is a structure that concentrates information in knots (slots) and relational arcs that connect these knots. The aim is to distinguish key slots of the frame structure and to define the verbal filling of the slots. Constructing the frame model of the concept CONFLICT assists unified organization of the knowledge, schematization of the experience, associated with an analyzed concept.

Keywords: frame model, objective frame, actional frame.

ИНТЕГРАТИВНЫЙ ПРЕДМЕТНО-АКЦИОНАЛЬНЫЙ ФРЕЙМ КОНЦЕПТА КОНФЛИКТ

В нашем исследовании структура концепта КОНФЛИКТ представлена через фреймовую модель, в основе которой лежат предметный и акциональный базовые фреймы, которые демонстрируют самые общие принципы категоризации и организации вербализированной информации о конфликте. Именно эта фреймовая модель использована в качестве универсального инструментария для структуризации информации, которая стоит за каждой лексической единицей, которая именует концепт КОНФЛИКТ в политическом дискурсе. Построение фреймовой модели кон-

цепта КОНФЛІКТ способствує уніфіцированому упорядоченню знання, схематизації опыта, асоціюруемых с анализируемым концептом.

Ключевые слова: фреймовая модель, предметный, акциональный фрейм.

Мета статті полягає у аналізі концепту КОНФЛІКТ, де за основу береться фреймова модель репрезентації знань.

Актуальність статті зумовлена тим, що для дослідження структури концепту інструментами структурування все більше дослідників обирають фрейм – одиницю структуризації досвіду людини.

Об'єктом нашого дослідження виступає інтегративний предметно-акціональний фрейм концепту КОНФЛІКТ.

У статті реалізовані наступні **завдання**: дати визначення поняттю «фрейм», виокремити ключові слоти предметного та акціонального фреймів концепту КОНФЛІКТ та змодельовати фрейм – когнітивну структуру схематизації досвіду і репрезентації знань про поняття «конфлікту». **Матеріалом** для нашого дослідження виступають тлумачні словники та фрагменти політичного дискурсу, які містять ім'я концепту *conflict* та його синоніми.

Отже, для розгляду структури концепту КОНФЛІКТ найбільш релевантним вважаємо метод фреймового аналізу, суть якого полягає в тому, що будь-яка ситуація може бути представлена у вигляді моделі.

Підґрунтя теорії фреймів висвітлені у працях М. Мінського, Ч. Філлмора, С. А. Жаботинської та ін. Існує чимало визначень терміну «фрейм» у сучасній лінгвістиці.

Ч. Філлмор визначає фрейми як когнітивні структури, знання яких передбачається концептами, репрезентованими словами [6, с. 54].

На думку О. О. Селіванової, фрейм застосовується в когнітивній науці для фіксації вербально-невербальної інформації у вигляді структури інформаційних даних, в якій відображені набуті емпіричним шляхом знання про деяку стереотипну ситуацію і про текст, який її описує [5, с. 101].

Фрейм розглядається «як одиниця знання» [3, с. 119], яка зберігається в пам'яті й формує певну понятійну структуру мовного (конструкції взаємопов'язаних слів), а також позамовного досвіду (уміння відповідним чином орієнтуватися у ситуації)» [3, с. 119]. Будучи ланкою у складній мережі організованих у структурі пам'яті концептів, фрейм виступає однією із структур пам'яті [4, с. 166].

За С. А. Жаботинською, фрейм – це структура, що концентрує інформацію у вузлах (слотах) і реляційних дугах, що сполучають ці вузли і «пронизані пропозиціями» [2, с. 5], тобто фрейм можна розуміти як цілісний набір пропозицій» [1, с. 359]. Дотримуємось теорії п'яти базових фреймів (*предметний, акціональний, посесивний, ідентифікаційний та компаративний*), розробленої С. А. Жаботинською.

У предметному фреймі актант (ДЕХТО) характеризується за якісними, буттєвими, локативними, темпоральними й кількісними параметрами. СУБ'ЄКТ даного фрейму *існує* відповідно до наступної системи пропозицій: квалітативна схема – (ДЕХТО: агенс) *є / існує ТАКИЙ* (якість); схема способу буття – *є / існує ТАК* (спосіб буття); квантитативна схема – *є / існує СТІЛЬКИ* (кількість); локативна схема – *є / існує ТАМ* (місце / локатив); темпоральна схема – *є / існує ТОДІ* (час / темпоратив). В акціональному фреймі актанти (СУБ'ЄКТ, ОБ'ЄКТ) наділені аргументними ролями і беруть участь у події.

Розглянемо наступні пропозиції, що репрезентують СУБ'ЄКТ конфлікту: [(ДЕХТО: агенс-каузатор) *діє* на (ДЕХТО: пацієнс) за допомогою (ДЕЩО: інструмент / помічник); *діє* в напрямку реципієнта (ДЕХТО: бенефактив / малефактив); *діє* задля/через (мета / причина); *діє* задля (результату)]. Пропозиції акціонального фрейму можуть доповнюватися локативними і темпоральними: *діє* ТАМ (місце / локатив); *діє* ТОДІ (час / темпоратив).

Вузол СУБ'ЄКТ КОНФЛІКТУ містить у собі наступні слоти ОСОБА / ОСОБИ, які заповнюються такими лексемами, вибраними з фрагментів політичного дискурсу та значень слова *conflict* з лексикографічних джерел: *politician, president, prime minister, government, political parties, opposing/incompatible persons, divergent / antithetical persons, opposing forces, groups, individuals, opposing military forces, people, armies, men under arm*; до СУБ'ЄКТУ також належить слот КРАЇНА: *opposing countries*.

Well, I mean, we're focused on the task at hand right now, and the disagreement here is not between the Speaker and the President; they both agree that we ought to extend this payroll tax cut through the end of the year. But the disagreement, quite clearly, here is between the leadership in the House, of the House Republicans, and the rest of Congress – the Republicans in the Senate, the Democrats in the Senate and the administration (Barack Obama Dec. 20, 2011). Із запропонованого прикладу видно, що конфлікт може також відбуватися між правлячою партією та іншими у конгресі, у сенаті і адміністрації.

Інтерпретуючи політичний дискурс, можемо твердити, що СУБ'ЄКТ КОНФЛІКТУ *діє* на пацієнса-малефактива [2], тобто сутність, якій наносять шкоду. Всі вищепераховані лексеми слотів ОСОБА / ОСОБИ та КРАЇНА, що наповнюють вузол СУБ'ЄКТ, також входять і до ОБ'ЄКТУ КОНФЛІКТУ.

Окрім них, ОБ'ЄКТАМИ фрейму виступають: *enemy, evil, terror(ists), foreign invaders* та ОРГАНІЗАЦІЇ: *Islamic extremists, al Qaeda, Taliban group of killers*.

Although we have sometimes struggled to find the proper label for the enemy we face in the War on Terror – be it Islamic extremists, militant Jihadists, or Islamo-fascists – we have a clear understanding of the nature of the enemy and the ideology that motivates them (George W. Bush Oct. 31, 2005).

В американському політичному дискурсі ворог (ОБ'ЄКТ конфлікту) описується як люди, що ненавидять Америку *people who hate America*; люди, які не люблять свободу *people who really don't like freedom*; люди, які хочуть завдати шкоди *people who want to hurt us, to harm America*; люди, які будуть вбивати через політичні причини *people who would kill for political reasons*, які краще вмируть, ніж здадуться:

First of all, you've got to know that we're fighting against Taliban determined group of killers. These are people who would rather die than surrender. These are people who hate America. They hate our freedom. They hate our freedom to worship. They hate our freedom to vote. They hate our freedom of the press. They hate our freedom to say what you want to say. They can't stand what we stand for (George W. Bush March 19, 2002).

ОБ'ЄКТОМ конфлікту, окрім людини чи організації, може виступати предмет, наприклад, зброя масового знищення *weapons of mass destruction*, явище таке як *terror, tyranny, violence, menace, scourge, oppression, cruelty, torture, chaos, misery, injustice* а також можна вступати в конфлікт і відповідно боротися з корупцією, злочинами, наркотиками, хворобами, дискримінацією, голодом та бідністю *corruption, crime, drugs, disease, discrimination, homelessness, world hunger, poverty*.

The former administration – the Clinton administration went to war in 1998, air strikes against Iraq because of his weapons of mass destruction (George W. Bush Nov. 14, 2003).

Найуживанішою лексичною одиницею, що виражає дію СУБ'ЄКТА, є дієслово *to fight*, за ним слідує *oppose, argue, disagree, combat, confront* та ін., наприклад: *I want to tell you about the war. I want you to know that **we're fighting against killers, cold-blooded murderers**, and they still want to hurt us* (George W. Bush April 24, 2002).

Слот ТАКИЙ (якість) представлений такими лексемами: *armed, open, hostile, violent, terrible, difficult, desperate, dangerous, destructive, long, long-running, long-standing, visible, historic, civil, ethnic, tribal, racial, political, religious, ideological, sectarian, internal nuclear, global, world* та ін.

*Ninety years ago, on the eleventh hour of the eleventh day of the eleventh month of 1918, ended **the most terrible conflict the world had ever known**. Among the millions who lost their lives in the **Great War** were many Canadians who came to Europe to fight for peace* (Queen Nov. 4, 2008).

Слот СТІЛЬКИ (кількість) виражається такими вербалізаторами: *many, a series of, lots of, a number of, a great deal of, a bit of, three, lists of, amount of, plenty of*. Наприклад: *And there are **a number of international conflicts** that we wish to concentrate on and that we hope we will together be able to contain* (George W. Bush June 6, 2007).

Слот є / діє ТАМ (місце / локатив) об'єктивований такими лексемами: *world, theatre of war, here, there, abroad, at home and around the world, on our territory, Iraq, Afganistan, Syria, Lybia, Korea, Cyprus, Somalia, Liberia, Pakistan, Sudan, Palestine, America, in Europe, the Middle East* та ін.; слот є / діє ТОДІ (час / темпоратив) представлений за допомогою зазначення періоду *World War I, II, spring, 2001, 20th century*.

*We face huge challenges today – from **the conflict in Afghanistan** to the economic crisis to climate change...* (David Cameron June 18, 2010).

Слот ТАК (спосіб буття) не є релевантними у нашому випадку.

Деякі слоти лексично експікуються, а деякі – не можуть бути вербалізовані. Вузол ІНСТРУМЕНТ, за допомогою якого діє СУБ'ЄКТ КОНФЛІКТУ, у політичному дискурсі розуміється, як 1) ПОМІЧНИК: держава-союзник (1), 2) ІНСТРУМЕНТ: зброя чи стратегія / план.

(1) *America now has **a strong friend and a partner in the fight against extremism** in the heart of the Middle East, and that is historic* (George W. Bush December 15, 2008).

Вартами для розгляду є способи боротьби з терором і злом, зафіксовані у контекстуальних фрагментах американського політичного дискурсу: *fight terror by being kind to someone else* (бути добрим до іншого), *fight evil by teaching a child that somebody loves him* (показати дитині, що її люблять), *fight evil with acts of decency and kindness* (порядними і добрими діями), *fight evil is to do some good* (робити добро), *fight terror is to make sure our children are educated* (дати освіту дитині) та ін.

There are ways to fight terror other than wearing a uniform. A teacher fights terror every day by walking into a classroom and teaching children how to read and write and add and subtract. A church group can do it by helping people in need. A synagogue can organize ways to help elderly. for example. There's all kinds of ways to fight evil (George W. Bush Jan. 31, 2002).

*And therefore, in order **to fight evil**, what this nation must do is **to gather the collective hearts, the good decency of our American people, and show the world we're not going to be intimidated*** (George W. Bush Jan. 31, 2002). ***The way to fight evil is through the gathering momentum of millions of acts of kindness; is to show the world the true face of the American people*** (George W. Bush March 5, 2002).

Вузол ТАК (спосіб дії) можна зарахувати до пропозиційної схеми каузативу ДЕХТО-каузатор робить ДЕЩО-фактатив (результат). У даній схемі вузол ТАК (спосіб дії) містить ФІЗИЧНИЙ ВПЛИВ, що включає ФІЗИЧНУ СИЛУ та РУЙНАЦІЮ, а також ЗАЛЯКУВАННЯ, ПОГРОЗИ щодо застосування ФІЗИЧНОЇ СИЛИ, тобто дії СУБ'ЄКТА агенса-каузатора конфлікту актуалізуються у мові такими лексемами: *fight, attack, defeat, struggle, dismantle, disarm, conquer, strike, beat, hit, destroy, devastate, ravage, undermine, eradicate, deploy* та багато інших.

Згідно з аналізом лексикографічних джерел конфлікт спричиняють такі причини: *opposing/incompatible/ divergent feelings, needs, opinions, principles, interests, ideas, wishes, wills, qualities, desires, influences*. Щодо промов президентів, то очевидною і найпоширенішою причиною конфлікту називають *terrorist attack*.

*The number one priority of this government and the future governments will be to protect the American people against **terrorist attack*** (George W. Bush July 26, 2002).

У цілому ПРИЧИНИ поділяємо на ОБ'ЄКТИВНІ та СУБ'ЄКТИВНІ.

Слот МЕТА / РЕЗУЛЬТАТ є найчисельнішим за своїм вербальним втіленням, а прослідкувати його наповнення можна тільки у дискурсних фрагментах. Для позначення МЕТИ виокремлюємо такі найголовніші лексеми: *fight for: future, freedom, independence, democracy, peace, stability, a safer/peaceful world, liberties, justice, for values/rights, something better, nation, for what we believe*. Неодноразово зазначається, що МЕТОЮ є скинення лідерів терористичних угруповань та знищення самих угруповань (2). А також запобігти новим атакам *to prevent new attacks*, захистити невинні життя *to protect innocent lives in America* та загалом вирішити конфлікт *to resolve conflict (peacefully)*. Необхідним вважаємо виділити МЕТУ, яка є прихованою, яка не вербалізується конкретним підтвердженням, але ми відчуваємо її наявність: КОНТРОЛЬ та ВПЛИВ.

(2) *And we will stay **at war until we have achieved our objective: the dismantlement of terrorist organizations*** (George W. Bush Sept. 11, 2003).

Таким чином, побудова фреймової моделі дозволяє компактно відобразити інформацію, знання та досвід, асоційовані з аналізованим концептом КОНФЛІКТ. У нашому дослідженні саме фрейм допомагає схематизувати інформацію про досліджуваний нами концепт, а базові предметний та акціональний фрейми є моделлю репрезентації знань про конфлікт у когнітології, тобто є одиницями знань, які організовані навколо концепту.

Перспективним вбачаємо у дослідженні також конвенціональних метафор, як найбільш науково обгрунтованого способу репрезентації знань про аналізований нами концепт та його структурування.

Література:

1. Жаботинская С. А. Принципы лингвокогнитивного анализа и феномен полисемии / С. А. Жаботинская // Проблемы загално-германського та слов'янського мовознавства. До 70-річчя професора Левицького В. В. : статті. – Чернівці, 2008. – С. 357–368.
2. Жаботинская С. А. Модели репрезентации знаний в контексте различных школ когнитивной лингвистики : интегративный подход / С. А. Жаботинская // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2009 (а). – № 848. – С. 3–10.
3. Полюжин М. М. Когнітивна парадигма лінгвістичних досліджень / М. М. Полюжин // Проблеми романо-германської філології : зб. наук. праць. – Ужгород : Ужгород. держ. ун-т., 1999. – С. 4–22.
4. Полюжин М. М. Функціональний та когнітивний аспекти англійського словотворення / М. М. Полюжин. – Ужгород : Закарпаття, 1999. – 240 с.
5. Селиванова Е. А. Когнітивна ономазіологія / Е. А. Селиванова. – К. : Изд-во укр. фітосоціологічного центра, 2000. – 248 с.

6. Филлмор Ч. Фреймы и семантика понимания / Ч. Филлмор // Новое в зарубежной лингвистике. Когнитивные аспекты языка / [пер. с англ. В. В. Петров, В. И. Герасимов]. – М. : Прогресс, 1988. – Вып. 23. – С. 52–92.

УДК 811.112.2'373.7

І. Ф. Ісаєва, Н. М. Сабанська,

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З ТОПОНІМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

У статті досліджено джерела утворення в мові фразеологічних одиниць з топонімічним компонентом на матеріалі німецьких фразеологізмів і способи їх перекладу на українську мову.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, топонім, топонімічний компонент, еквівалентність, безеквівалентність, часткова еквівалентність.

THE TRANSLATION OF PHRASAL UNITS WITH TOPONYMIC COMPONENTS FROM GERMAN INTO UKRAINIAN

The article researches the sources of formation of phrasal units with toponymic components in a language based on the material of German phraseology as well as the ways of their translation into Ukrainian. The authors analyze cultural, lexical, pragmatic and semantic difficulties arising in the process of translation of phrasal units with toponymic components from German into Ukrainian, including translation of fixed phrases that possess national coloring, as their semantics reflects national German history, peculiarities of development of national literature and art.

Key words: phraseological unit, toponym, toponymic component, equivalence, untranslatables, partial equivalence.

ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЕ ЕДИНИЦЫ С ТОПОНИМИЧЕСКИМ КОМПОНЕНТОМ В НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ И ИХ ПЕРЕВОД НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК

В статье исследуются источники образования в языке фразеологических единиц с топонимическим компонентом на материале немецких фразеологизмов и способы их перевода на украинский язык.

Ключевые слова: фразеологическая единица, топоним, топонимический компонент, эквивалентность, безэквивалентность, частичная эквивалентность.

На думку більшості лінгвістів мова є, з одного боку, інструментом пізнання світу людиною та сховищем індивідуального й суспільного досвіду, сприйняття та оцінки навколишньої дійсності, з іншого боку, віддзеркалює світосприйняття, виражає національний характер, психологічний склад народу, його історію та культуру.

З усіх творінь мовного генію людини фразеологія – найбільш складне та самобутнє явище. Фразеологічний склад мови достатньо жваво реагує на розвиток суспільства, досить специфічний в кожній епосі, в кожній країні та у кожного народу [6, с. 2].

Дослідженням фразеологічних одиниць та їх класифікацією займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці: Л. Архангельський, С. Берлізон, Л. Булаховський, В. Виноградов, В. Жуков, М. Копиленко, О. Кунін, Б. Лабінська, В. Мокієнко, П. Мюльднер-Нецковський, А. Пайдзінська, З. Попова, В. Розгон, Л. Сміт, М. Шанський та ін. У сучасній німецькій мові О. Кудіна описала фразеологічні одиниці з ономастичним компонентом за джерелами походження, Н. Лалаян досліджувала їх з структурно-семантичної та функціональної точки зору, Р. Охштат і Ч. Фельдеш вивчали механізми перетворення власних назв у складі фразеологічних одиниць, В. Кам'янець, В. Флейшер, Н. Щербань аналізували семантико-стилістичні особливості фразеологізованих онімів, Ю. Фірсова розглядала їх структурні видозміни. Питання перекладу фразеологічних одиниць знайшли відображення в роботах А. Арсентевої, Я. Баран, О. Білоуса, В. Виноградова, О. Дембровської, М. Демського, Л. Дмитрієвої, М. Зимомрі, В. Комісарова, І. Корунця, С. Кунцевич, О. Мартинкевич, Н. Смирнової, Ю. Солодуба, С. Флоріна та ін.

Дане дослідження зумовлене загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних студій на виявлення та аналіз мовних явищ, пов'язаних з культурою, специфічним національним світосприйняттям, і визначається потребою комплексного аналізу фразеологічних одиниць з топонімічним компонентом у сучасній німецькій мові.

Мета статті – проаналізувати джерела походження фразеологізмів німецької мови з топонімічним компонентом та, на підставі встановлених спільних і відмінних рис в структурі фразеологізмів німецької й української мов, визначити можливі способи їх перекладу на українську мову.

Зміст фразеологізмів кожної мови залежить від історії, культури, літератури та традицій певного народу як жоден інший компонент її лексичного складу. Це, в першу чергу, помітно на прикладі фразеологізмів, які містять власні назви – топоніми. Серед них є такі ідіоматичні вирази, зміст яких відображає певні факти вже частково забутого минулого, інші нагадують про давні легенди, традиції, літературні твори певного народу. З одного боку, інколи дуже легко пояснити етимологію таких зворотів, з іншого боку, буває не так легко відстежити й пояснити історію виникнення більшості таких фразеологізмів й, відповідно, їх значення. Тому необхідна класифікація, яка систематизувала б джерела походження таких фразеологізмів. О. Кудіна та Г. Шгарке виокремлюють п'ять основних джерел [10]:

1. Антична міфологія, наприклад, *Fische zum Hellespont bringen* (робити щось непотрібне, зайве, марну роботу).
2. Біблійна або євангелічна міфологія, наприклад, *babylonische Sprachverwirrung* (вавилонське стовпотворіння, безлад, беззмислова галаслива розмова).
3. Легенди, казки, фольклор, наприклад, *jemanden auf den Blocksberg wünschen* (послати когось дуже далеко, до біса; Блоксберг – назва багатьох гір в Німеччині, де за народними повір'ями збираються відьми на шабаш).
4. Художня література, наприклад, *Eulenspiegel machen* (пустувати); *eine Gretchenfrage stellen* (ставити принципове питання).

5. Історичні події, з якими пов'язана якась особа чи географічний об'єкт, що мають певні характерні ознаки, наприклад, *den Rubikon überschreiten* (перейти Рубікон, зробити вирішальний крок, коли немає шляху назад); *den Vesuv zuzuschütten* (забути щось).

Ц. Фелдес [8] розрізняє за етимологією власних назв шість груп фразеологізмів:

1. Ідіоми, які містять назви німецьких реалій, наприклад, *Nürnberger Trichter* – нюрнберзька воронка (чарівний засіб, за допомогою якого можна без зусиль здобути знання).